

16. Semanov, A. (2001) *Andropov. 7 secrets of the gensec from Lybyanca*. Moscow: Veche (in Russ.)
17. Sacharov, A.D. (1990). Open letter to Presidium of the Supreme Soviet of the USSR, Chairman of the Presidium of the Supreme Soviet of the USSR L.I. Brezhnev. Gorki, 1980. *Sacharov A.D. The alarm and the hope*. Moscow: Inter-Vereo, 199 – 201 (in Russ.)
18. Sacharov, A.D. (1991) Open letter to President of the Academy of science of the USSR A.P. Alexandrov. 1981, January, 1981. *Babynyshev A., Lert, E. Pechuro et al. Sacharov's collection*. Moscow: Kniga, 65 – 77 (in Russ.)

Abstract

Kovalkov O. Soviet invasion of Afghanistan and soviet society.

Introduction. *Soviet invasion to the Democratic Republic of Afghanistan in December 1979 and continued participation of the USSR in the Afghan crisis became the most high-profile international event of international life of 1970 – 80-th. A considerable historiography base on this issue has been accumulated for today. However, the question of Soviet society reaction to the Soviet invasion of Afghanistan remains unexplored.*

The purpose of the article is to reveal the attitudes and reactions of various strata of Soviet society on the Soviet encroachment of the Democratic Republic of Afghanistan.

Results. *Official information about the Soviet invasion of Afghanistan in December 1979, published by the newspaper "Pravda", was neutral and could not cause a noticeable reaction in the society. Some separate displays of dissatisfaction and condemnation of actions of Soviet power were fixed in Central Asian republics, particularly in the Kazakh SSR. The great majority of those involved in the events of politicians and the military condemned the invasion in their later memoirs. However, in December 1979, none of them dared to speak out against the actions of the Soviet leadership.*

An analytical policy paper prepared by the Institute of Economics of the World Socialist System of AS (Academy of Sciences) of the USSR should be called among the attempts of protest and condemnation of those events. The possible negative consequences of Soviet aggression were analyzed in it. An Academician A. D. Sakharov also negatively perceived invasion of Afghanistan. In an interview with Western journalists, he condemned the policy of the Kremlin, which was the reason for his exile in Gorky. In his exile Sakharov developed and proposed L.I. Brezhnev the way to resolve the Afghan crisis. But the conclusions of IESS staff and Sakharov's plan were ignored by the Soviet government.

Originality. *The reaction of Soviet society on Soviet invasion of Afghanistan has been analyzed in Ukrainian historiography for the first time. It is well-proven that it remained unnoticeable for wide public in the conditions of totalitarian society.*

Conclusion. *The reaction and attitude of Soviet society to the Soviet invasion of Afghanistan was negligible. The approving of government policy was inherent for the great majority of Soviet people. Isolated protests were ignored by the authorities and were not known to wide public.*

Key words. *Democratic Republic of Afghanistan, encroachment, Soviet society, «Pravda», Institute of Economy of the World Socialistic System, A.D. Sakharov.*

Одержано редакцією 6.06.2017
Прийнято до публікації 5.10.2017

УДК 94(52+477)

І. В. Денисенко

СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ ЯПОНІЄЮ ТА УКРАЇНОЮ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ (1990-і рр.)

Стаття присвячена аналізу двосторонніх японсько-українських відносин у галузі освітнього співробітництва у 90-х роках ХХ ст. Розглядається діяльність японських і українських державних та недержавних організацій, які зробили внесок до розвитку співпраці в даній галузі. Особливу увагу приділено освітній інтеграції та її ролі в дипломатичних стосунках між Японією та Україною. Дослідження проводиться за допомогою історико-генетичного, історико-типологічного, історико-системного методів та дотримання принципів історизму та об'єктивності. Висновками є узагальнення головних досягнень як Японії так і України у процесі освітнього співробітництва між обома державами.

Ключові слова: японсько-українські відносини, освітнє співробітництво, освітня інтеграція.

Постановка проблеми. У системі відносин на міждержавному рівні освітні питання займають дуже важливу позицію. Незважаючи на певну зневагу зі сторони офіційних кіл, які в першу чергу переймаються питаннями економіки, а не освітніми проблемами. Співпраця у освітній галузі стала одним з пріоритетних напрямків роботи як посольства України в Японії, так і японської сторони ще з перших місяців з моменту встановлення дипломатичних відносин. Науково-освітній потенціал України, заснований на досягненнях радянської базової, середньої та вищої шкіл зацікавив японську сторону тими здобутками, які демонструвалися українцями. В свою чергу Японія, маючи колосальний досвід у галузі розвитку освіти могла цим досвідом поділитися з українською стороною.

Метою даної статті полягає у проведенні аналізу діяльності обох держав щодо розвитку двосторонніх відносин. Проблематика питання полягає у відсутності аналізу особливостей японсько-українських відносин у галузі освіти, адже вивчення даного питання не проводилося в українській історичній науці.

Аналіз останніх досліджень. Історіографія даного питання представлена вузьким колом матеріалів мережі Internet, присвячених Україні в цілому та участі Японії в освітньому процесі зокрема. Дана проблематика, на жаль, не розглядалася істориками, оскільки ця проблематика лежить у галузі інтересів більше педагогіки, але варта уваги, оскільки свідчить про наявність цікавості японських наукових кіл до нашої держави, її освіти та науки. Джерельна база даної публікації представлена матеріалами Міжгалузевого державного архіву Міністерства закордонних справ України, фонд ЗУ, (справи 830, 23, 800).

Виклад основного матеріалу. На жаль, варто відзначити, що співробітництво у галузі освіти між обома державами головним чином здійснювала японська сторона. Головним чином ця діяльність проявлялася у отриманні освіти іноземними студентами у Японії. Для отримання освіти в цій державі можна скористуватися двома програмами, що фінансуються урядом Японії. Перша з них фінансується міністерством освіти, культури, спорту, науки і технологій Японії, покликана надавати фінансову підтримку українським студентам, аспірантам і викладачам, що прагнуть вдосконалити знання японської мови в її природному середовищі. Другу програму фінансує Міністерство закордонних справ через «Джапан Фаундейшн» – Японський фонд. Вона надає можливість ученим, викладачам, артистам і деяким іншим категоріям працівників мистецтва проводити дослідження або здійснювати творчі проекти в Японії. За 13 років (з 1992 по 2005 рр.) співробітництва японського фонду з вищими навчальними закладами України за його сприяння в Японії пройшли навчання та стажування 45 українських студентів і наукових співробітників, а українські ВНЗ отримали від цього фонду значну матеріальну допомогу: художню літературу, підручники, навчальні посібники, словники. В 2003 р. Японський фонд виділив 300 тисяч доларів США на допомогу українським ВНЗ, викладачам і науковим працівникам. Українська сторона також приймала японських студентів і наукових працівників, але у значно менших масштабах.

Значну роботу щодо розвитку японсько-українських відносин у галузі освіти проводило Посольство України в Японії, яке приділяло особливу увагу питанням розширення взаємодії між Україною та Японією в галузі освіти. Взаємний обмін студентами, аспірантами і стажерами, сприяння розвитку українознавства в Японії та японських досліджень в Україні – це один із найважливіших напрямків українсько-японського співробітництва, про що йдеться у Спільній Заяві, яка була підписана керівниками обох країн в ході візиту Президента України Л.Кучми до Токіо 23 березня 1995 р. [1, 2].

Візит президента України до Японії поклав початок якісно нового етапу співробітництва між обома державами. 2 серпня 1996 р. Японія звернулася до МЗС України з ініціативою щодо сприяння у створенні в м. Київ Японського ділового і культурного центру. Кошти на його функціонування планувалося реалізувати японською стороною.

Центр мав проводити роботу по наступних напрямках: організація читання курсу лекцій японськими викладачами; надання найбільш здібним слухачам вищевказаних курсів можливості проходити стажування на японських підприємствах та проводити наукові дослідження в університетах та інших навчальних закладах [2, 24].

З української сторони, на доручення Президента України Л.Д.Кучми та Кабінету Міністрів України щодо відкриття у м.Київ японського культурно-ділового центру, міністерство економіки та торгівлі України 25 вересня 1996 р. отримало від Міністерства закордонних справ України проект Рішення Комісії по сприянню в організації, оснащенні та управлінні японського центру в Україні, підготовлений японською стороною [2, 36].

У питаннях освітнього співробітництва з боку України було висунуто ініціативу щодо проведення стажувань або навчальних практик в Японії слухачами Дипломатичної Академії України.

Консультації, проведені Посольством України в МЗС Японії, засвідчили підвищений інтерес до інформації про створення Дипломатичної Академії при Міністерстві закордонних справ України. При цьому, практика стажування молодих іноземних дипломатів у струк-

турних підрозділах МЗС Японії, в тому числі Інституті дипломатичної служби при Міністерстві, обмежується тільки представниками декількох країн, що мають «особливі відносини з Японією» (США, ФРН, Велика Британія). Однак, японська сторона пообіцяла вивчити дане питання щодо можливого стажування слухачами ДАУ у науково-дослідному Інституті міжнародних відносин при МЗС Японії, який виділяє декілька стипендій для стажування тільки науковців і дослідників Східної Європи та СНД [1, 8].

Освітні контакти не обмежувалися лише діяльністю урядових і неурядових організацій. Мали місце і, на жаль, поодинокі – випадки приватної ініціативи громадян Японії щодо розвитку співробітництва. 12 грудня 1996 р. до Посольства України звернулась викладач японської мови для іноземних студентів пані Ріцуко Асо і заявила про своє бажання протягом п'яти років викладати японську мову і культуру своєї країни в одному з українських ВНЗ, де вивчається японська мова, при цьому, проїзд в Україну і назад вона готова була сплатити самотійно. Однак, хотіла б отримати інформацію про розмір заробітної плати, умови проживання (чи надається квартира, якщо ні, то які умови оренди, хто і скільки за це платить), чи треба буде їй сплачувати податки від заробітної плати тощо. Р.Асо професійний, досвідчений викладач. Протягом тривалого часу викладала японську мову і культуру Японії іноземним студентам та достатньо володіє російською та англійською мовами. Роботу Ріцуко Асо почала 1 вересня 1997 р. [3, 4].

Окрім приватних випадків обміну і співробітництва здійснювалися й офіційні заходи в цій галузі. Японська урядова програму гуманітарних обмінів з Україною здійснила стажування у 1996–1997 рр. в Японії українських фахівців в різних галузях науки, техніки і культури (всього близько 80 осіб); направлення до Київського національного університету у 1996 р. викладача японської мови (за рахунок направляючої сторони); передачу в рамках програми сприяння вивченню японської мови компактних бібліотек Харківському університету, Києво-Могилянській академії та Львівському політехнічному інституту. Всього в цій програмі було задіяно дев'ять українських університетів, шість шкіл і чотири окремих групи вивчення японської мови [4, 58].

У період з 1993 по 1996 рр., завдяки сприянню і фінансовій підтримці міжнародного Японського культурного центру на короткочасному стажуванні у Київському лінгвістичному університеті перебувало шестеро японських студентів. У зв'язку з цим, японська сторона виловила свою зацікавленість у налагодженні подібного контакту з Україною, при цьому було заявлено, що всі фінансові витрати ЛС бере на себе. Представники Центру висловили побажання співпрацювати з Київським національним університетом імені Т.Г.Шевченка та Київським лінгвістичним університетом, а також тримісячне перебування японського викладача в Україні та інтенсивне вивчення ним української мови [5]. Серед громадян України також мали місце випадки приватної ініціативи щодо розвитку стосунків з Японією, зокрема, учень Київської гімназії східних мов Іван Князев, на запрошення мера м. Кіото Йорікане Мацумото 11 грудня 1997 р. відвідав Токіо [6].

Що стосується навчальної діяльності, то з 13 по 15 травня 2002 р. у м. Токіо проходила Міжнародна філософська олімпіада, в якій взяли участь і українські представники у складі двох студентів Тернопільської академії народного господарства – Юрія Журавля і Юлії Мельник, а також керівника групи, доктора філософських наук Надії Гнасевич. Олімпіада проводилася за темою «На шляху Істини та Гуманного Суспільства – дослідження сталого, цивілізованого та взаємного пізнання». У заході взяли участь представники 16 країн світу [7, 1].

Висновки. З усього вищесказаного варто зробити наступні висновки. Японсько-українські відносини у галузі освіти з набуттям Україною незалежності значно активізувалися. Однак, необхідно відмітити, що навіть такий рівень двостороннього співробітництва не був високим. Освітня активність обох держав була значно нижчою, аніж наявний потенціал. Загалом, оцінити співпрацю можна на задовільному рівні. Можливості Японії та України для співпраці не були реалізовані через те, що дипломатичні відносини між державами знаходилися на стадії становлення, тому освітні процеси проходили на рівні ознайомлення і вивчення перспектив подальшої співпраці.

Список використаної літератури

1. Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України. Ф. 3У. Посольство України в Японії. 1996 р. Оп. 209, Спр. 46(830). Наукове співробітництво, навчальні й освітні питання. Поширення і вивчення української мови за кордоном (загальне), 1996 р. Арк. 1–12.
2. Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України. Ф. 3У. Посольство України в Японії. 1996 р. Оп. 209, Спр. 45(800). Питання культурних зв'язків з закордоном, 1996 р. Арк. 1–36.
3. Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України. Ф. 3У. Посольство України в Японії. 1997 р. Оп. 209, Спр. 66(830). Наукове співробітництво, навчальні й освітні питання. Поширення і вивчення української мови за кордоном (загальне), 1997 р. Арк. 1–18.
4. Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України. Ф. 8. Посольство України в Японії. 1996 р. Оп. 209, Спр. 28(023). Звіти і плани роботи закордонних установ України та відгуки на них, 1996 р. Арк. 1–112.
5. Кулінич М. Україна і Японія: глобальне партнерство і ефективна двостороння взаємодія / М. Кулінич // Зовнішні справи. – 2011. – № 1. – С. 54–58.
6. Інтерв'ю Надзвичайного і Повноважного Посла України в Японії М. Кулінича // День. – 2007. – № 141.
7. Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України. Ф. 8. Посольство України в Японії. 1996 р. Оп. 209, Спр. 28(023). Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані від закордонних установ України, т.2, 2002 р. Арк. 1–200.

References

1. State Archives of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (1996) Scientific cooperation, training and educational issues. Distribution and Ukrainian language abroad (general). Kyiv (in Ukr.).
2. State Archives of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (1996). Questions of cultural relations with foreign countries. Kyiv (in Ukr.).
3. State Archives of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (1997) Scientific cooperation, training and educational issues. Distribution and Ukrainian language abroad (general). Kyiv (in Ukr.).
4. State Archives of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (1996). Embassy of Ukraine in Japan. Reports and plans of foreign institutions in Ukraine and reviews on them. Kyiv (in Ukr.).
5. Kylinych, M. (2011). *Ukraine and Japan: global partnership and and bilateral cooperation*. Zownishni sprawy (Foreign affairs), 1, 54-58. (in Ukr.).
6. Interview Ambassador of Ukraine to Japan M. Kulinich (2007). Den (Day), 141 (in Ukr.).
7. State Archives of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (1996) Embassy of Ukraine in Japan. Reviews of the press and other information obtained from foreign institutions of Ukraine. Volume 2. Kyiv (in Ukr.).

Abstract

Denysenko I. Cooperation between japan and ukraine in education in the 90s of the XX century.

Introduction. Lack of work on this topic is the reason of creating of this article. Problem of educational processes between Japan and Ukraine is not well represented in scientific works. But educational integration activities are very important for both countries.

Purpose. The author seeks to analyze relations between Ukraine and Japan in educational processes and identify especially Japanese-Ukrainian features.

Originality. There are no articles or works devoted educational integration between Japan and Ukraine in 90s of XX century, so the author attempts to fill the gap in the historiography of this problem.

Results. This article is devoted to the analysis of education integration between Japan and Ukraine within the Japanese-Ukrainian state relationships activities and their role in in the development of intergovernmental relations. Special attention devoted to the education processes influence on the Japanese and Ukrainian nations and cooperation between the governments. Research is being conducted with the historical methods and with the principles of historicism and objectivity. The conclusions are generalization of the main achievements in educational exchanges between Ukraine and Japan. Also, attention is devoted to private initiatives in education from both countries.

Conclusions consists of main elements of scientific and educational activities and ties with the real time. Showed the logical sequence of Japanese activities and achievements in Ukrainian branch of science.

Keywords: Japanese-Ukrainian relations, educational cooperation, educational.

Одержано редакцією 12.06.2017

Прийнято до публікації 5.10.2017

